

The Abraham Arbesfeld Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

Sinching to Save a Soul

Rabbi Mordechai Becher
ד' אייר תשע"ז • April 30, 2017

וכבר היה רבי ישמעאל ורבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך, ולוי הסדר ורבי ישמעאל בנו של רבי אלעזר בן עזריה מהלכין אחריהן. נשאלה שאלה זו בפניהם: מניין לפקוח נפש שדוחה את השבת?... רבי יוסי ברבי יהודה אומר: (שמות לא) את שבתתי תשמרו יכול לכל - תלמוד לומר אך - חלק.... רבי שמעון בן מנסיא אומר: (שמות לא) ושמרו בני ישראל את השבת, אמרה תורה: חלל עליו שבת אחת, כדי שישמור שבתות הרבה. אמר רבי יהודה אמר שמואל: אי הואי התם הוה אמינא: דידי עדיפא מדידהו, (ויקרא יח) וחי בהם - ולא שימות בהם. אמר רבא: לכולהו אית להו פירכא, בר מדשמואל דלית ליה פרכא.

ביאור הלכה הלכות שבת סימן שכט

לא לפי שעה. ואע"ג דלא שייך הכא הטעם חלל שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה משום דלאו דוקא שבת ה"ה שאר מצות כמו שכתב המאירי ביומא וז"ל ואעפ"י שנתברר שאי אפשר לו לחיות אפילו שעה אחת שבאותה שעה ישוב בלבו ויתודה עכ"ל אמנם באמת נראה דכל זה הוא לטעמא בעלמא אבל לדינא לא תלוי כלל במצות דאין הטעם דדחינן מצוה אחת בשביל הרבה מצות אלא דחינן כל המצות בשביל חיים של ישראל וכדיליף לה שמואל מוחי בהם כדכתב הרמב"ם פ"ב מהלכות שבת שאין משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלוש בעולם וכמו כן לכל הני תנאי דילפי לה ממזבח וממילה וממחירת מוכרח דאחיים של אדם קפיד רחמנא (בר מההיא דחלל שבת אחת וכו') וכן מוכרח לשמואל דאמר גבי תינוק מושלך ברוב א"י דמפקחין אע"פ דעל פי דין יהיה א"י גמור ולא יקיים שום מצוה אעפ"כ כיון דבפקוח נפש אין הולכין אחר הרוב חיישין שמא מישראל הוא. ולפ"ז ברור דאפילו קטן מרוצץ נמי מחללין אעפ"י דלא ישמור שבתות גם לא יתודה ולא יבוא לכלל גדול אעפ"כ מחללין וכמו ה"ה חרש ושוטה אע"ג דאינן בני מצות מ"מ מחללין עליהם דהא דלא מקיימי מצוה הוא משום אונסייהו...

ספרי פרשת תצא פיסקא מב

ר' שמעון אומר מצריים הם טבעו ישראל בים. ואדומים הם קדמו את ישראל בחרב ולא אסרם הכתוב אלא עד ג' דורות. עמונים ומואבים מפני שנטלו עצה להחטיא את ישראל אסרם הכתוב איסור עולם ללמדך שמחטיא האדם קשה לו מן ההוקגו שההורגו אין מוציאו מן העולם הזה ומהעולם הבא. והמחטיאו מוציאו מן העולם הזה ומן העולם הבא:

שבת דף ד.א

בעי רב ביבי בר אביי: הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי חיוב חטאת, או לא התירו? - אמר ליה רב אחא בר אביי לרבנא: היכי דמי, אילימא בשוגג ולא אידכר ליה - למאן התירו? ואלא לאו - דאיהדר ואידכר - מי מחייב? והתנן: כל חיבי חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן שגגה וסופן שגגה אלא במזיד - קודם שיבא לידי איסור סקילה מיבעי ליה. - אמר רב שילא: לעולם בשוגג, ולמאן התירו - לאחרים. מתקיף לה רב ששת: וכי אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חבירך? - אלא אמר רב אשי: לעולם במזיד, ואימא קודם שיבא לידי איסור סקילה.

תוספות שבת דף ד.א

וכי אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך. והא דאמר בכל מערבין (עירובין לב: ושם) רבי סבר ניחא ליה לחבר דליעבד איסורא קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה התם כדי שלא יאכל ע"ה טבל על ידו דאמר לי מלא לך כלכלה של תאנים מתאנתי אבל הכא שלא נעשה האיסור על ידו אין אומרים לו חטא אפילו איסור קל שלא יבא חבירו לידי איסור חמור ואומר ריב"א דאפילו למדביק עצמו אין לפשוט משם להתיר דהתם עדיין לא נעשה האיסור ומוטב שיעשה איסור קל ולא יעשה איסור חמור על ידו אבל הכא המעשה של איסור כבר נעשה וממילא יגמור לא יעשה אפילו איסור קל בידים והא דתנן בהשולח (גיטין דף מא: ושם) מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין את רבו ועושה אותו בן חורין ואף על גב דבהאי פירקא (דף לח: א"ר יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה דלעולם בהם תעבודו שאני פריה ורביה דמצוה רבה היא כדמשני התם בר"א שנכנס לבה"מ ולא מצא שם י' ושחרר את עבדו להשלימו לי' מצוה דרבים שאני ועוד י"ל דדוקא היכא דפשע קאמר וכי אומרים לו לאדם חטא כדי כו' ואתי שפיר הא דאמר' בריש תמיד נשחט (פסחים דף נט. ושם) דאתי עשה דפסח שיש בו כרת ודחי עשה דהשלמה וקא עברי כהנים בעשה דהשלמה ומקריבין למחוסר כפורים כפרתו כדי שיביא פסחו וכן בפרק בתרא דעירובין (דף קג: ושם) כהן שנמצא בו יבלת חבירו חותכה לו לו בשיניו אף על גב דהוי שבות וגבי חציה שפחה וחציה בת חורין שנהגו בה מנהג הפקר וכפו את רבה בהשולח (גיטין דף לח: ושם) משום שהיתה מחזרת וממציאה עצמה לזנות ודומי' לאנוסין והוי נמי כמצוה דרבים:

בית יוסף אורח חיים סימן שו

יד נשאל הרשב"א על אחד ששלחו לו בשבת שהוציאו בתו בחזקה מביתו על ידי ישראל משומד להוציאה מכלל ישראל אם ישם לדרך פעמיו בשבת פן יפחידוה ותשתמד אם מותר לילך אפילו חוץ לשלשה פרסאות למאן דאמר (ירושלמי עירובין פ"ג סוף ה"ד) דתחום שלשה פרסאות דאורייתא ואפילו להביא חותם מצד המלכות מי דחינן מספק זו את השבת כדדחינן בספק נפשות והשיב הדבר צריך תלמוד ומכל מקום כך דעתי נוטה שאין דוחין שבת על הצלה מהעבירות לפי שאמרו (שבת ד.) אין אומרים לאדם עמוד וחסוא בשביל שיזכה חבירך ואפילו איסור זוטא לא שרינן ליה כדי להציל חבירו מאיסורא רבה דעד כאן לא אמרינן בפרק בכל מערבין (עירובין לב:) ניחא ליה לחבר דליעביד איסורא זוטא כי היכי דלא ליעביד עם הארץ איסורא רבה אלא כשאותו איסור בא לעם הארץ על ידי חבר אבל בענין אחר לא כדמוכח פ"ק דשבת (ו) ובעיא דהדביק פת בתנור (ד.) ועוד צריך תלמוד עד שיעמוד הדבר על בריו עכ"ל: והתוספות כתבו בפ"ק דשבת (שם ד"ה וכו') בתחלה כדברי הרשב"א ואחר כך הקשו מדתנן (גיטין מא:) מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וקיי"ל (שם לח:) כל המשחרר את

פקוח נפש רוחני Sinning to Save a Soul

עבדו עובר בעשה ותירצו דשאני פריה ורביה דמצוה רבה היא ועוד יש לומר דדוקא היכא שפשע שהדביק פת בתנור סמוך לחשיכה אבל היכא דלא פשע מידי שרי למיעבד איסורא זוטא כי היכי דלא ליעביד חבריה איסורא רבה והוכיחו כן מפרק תמיד נשחט (פסחים נט.) ומפרק בתרא דערובין (קג:). וכן כתבו בפרק בכל מערבין (לב: ד"ה ולא) ובפרק השולח (גיטין מא: ד"ה כופין) ובפרק קמא דבתרא (יג. ד"ה כופין) ובפרק קמא דחגיגה (ב: ד"ה כופין) ובפסחים פרק האשה (פח: ד"ה כופין). והשתא אם לתירוצא דמצוה רבה הדבר ברור שאין לך מצוה רבה מלהצילה שלא יפחידה עד שתשתמד ואם לתירוצא דמחלק בין פשע ללא פשע הכא נמי לא פשעה והילכך לחלל עליה את השבת לפקח עליה שרי ומצוה נמי איכא ואי לא בעי למיעבד כייפינן ליה כדאשכחן במי שחציו עבד שכופין את רבו כדי שלא יתבטל ממצות פריה ורביה כי רבה היא ואפילו לחלל שבת בדברים האסורים מן התורה נראה דשפיר דמי דלגבי שלא תשתמד ותעבור כל ימיה חילול שבת אמרינן איסורא זוטא הוי. תשלום דינין דשייכי לענין זה יבואו בסימן שאחר זה ח:

שלחן ערוך אורח חיים סימן שכח

י כל חולי שהרופאים אומרים שהוא סכנה אע"פ שהוא על הבשר מבחוץ מחללין עליו את השבת ואם רופא אחד אומר צריך ורופא אחד אומר א"צ מחללין ויש מי שאומר שאין צריך מומחה דכל בני אדם חשובים מומחין קצת וספק נפשות להקל: הגה וי"א דוקא ישראלים אבל סתם א"י שאינן רופאין לא מחזקינן אותם כבקיאים (איסור והיתר הארוך). מי שרוצים לאנסו שיעבור עבירה גדולה אין מחללין עליו השבת כדי להצילו (ע"ל סימן ש"ו) (ב"י בשם הרשב"א):

שלחן ערוך אורח חיים סימן שז

יד מי ששלחו לו שהוציאו בתו מביתו בשבת להוציאה מכלל ישראל מצוה לשום לדרך פעמיו להשתדל בהצלתה ויוצא אפילו חוץ לשלש פרסאות ואי לא בעי ב"ד גוזרין עליו (וע"ל סי' שכ"ח סעיף י):

ב"ח אורח חיים סימן שז

כתב בשלחן ערוך בסוף סימן זה (סעי' יד) מי ששלחו לו שהוציאו בתו מביתו בשבת להוציאה מכלל ישראל מצוה לשום לדרך פעמיו להשתדל בהצלתה ויוצא אפילו חוץ לשלש פרסאות ואי לא בעי כייפינן ליה עכ"ל ופסק זה הוא על פי דעת התוספות כמו שכתב בית יוסף כאן ודלא כהכרעת הרשב"א דאוסר ותימה דבסימן שכ"ח סעיף י' כתב בהגהות שלחן ערוך מי שרוצים לאנסו שיעבור עבירה גדולה אין מחללין עליו השבת כדי להצילו והיא דעת הרשב"א ומאחר שמראה מקום בשלחן ערוך מסימן ש"ו לסימן שכ"ח ומסימן שכ"ח לסימן ש"ו משמע דתרווייהו הילכתא. ונראה לפע"ד ליישב דכשחוששין שיפחידה להמר והיא לא פשעה מותר לחלל השבת כדי להצילה מעון עבודה זרה דמצוה רבה שאני דבזה אנו רואין כדעת התוספות ודלא כהרשב"א אבל כשרוצים לאונסו שיעבור עבירה אפילו לאונסו שיעבוד עבודה זרה כיון דאין זה עבירה דאונס רחמנא פטריה (נדרים כז א) מולנערה לא תעשה דבר (דברים כב כו) אין לחלל את השבת. והכי מבואר בריש כתובות (ג ב) דפרק ולידרוש להו דאונס שרי לפי פירוש התוספות (שם ד"ה ולדרוש ב') דאפילו תקנת חכמים אין לעבור כדי להנצל מהאונס כל היכא דליכא סכנת נפשות

דבזו	אנו	רואין	דברי	הרשב"א	להחמיר:
------	-----	-------	------	--------	---------

ביאור הגר"א אורח חיים סימן שז סעיף יד

מי ששלחו לו. עתוס' דשבת ד' א' ד"ה וכי כו' והא דתנן כו' שאני כו' ועי"ל כו' וכב' התיירוצים של התוס' ואינו מותר אלא בלא פשע ומצוה רבה ולכן דוקא אמר שהוציאו ודוקא בכה"ג משא"כ בסי' שכ"ח ס"י אע"ג דעבירה גדולה מ"מ אין מחללין שבת עליה דאין מצוה גדולה משמירת שבת משא"כ כה"ג להביאה לכלל ישראל. והנה הרשב"א בתשובה אוסר וכ' דלא שרינן אלא היכא שנעשה האיסור על ידו כמו בפ"ג דעירובין והן תחילת דברי תוס' דשבת הנ"ל אבל תוס' מסקו שם דבמצוה רבה מותר כנ"ל ובתי' הב' כתבו דהיכא דלא פשע מותר. והרשב"א אזיל לשיטתו שכת' בחידושו שם תי' ראשון של התוס' דמצוה רבה שאני וכ' ול"נ כו' חצי בן חורין לית ביה משום תעבודו משום צד חירות שבו וההיא דשפחה חציה בת חורין דעבדו בה איסורא שם כיון דרבים נכשלים מצוה דרבים ודאי שאני כמ"ש בהדיא בפ' השולח ובפ"ג שאכלו והנה המחבר פ' כדברי התוס' כמש"ל וע' סי' שכ"ח ס"י בהג"ה דאוסר שם וזה ניחא כמש"ל ועב"ח וט"ז ומ"א שהאריכו בזה:

משנה ברורה הלכות שבת סימן שז

יד (נו) שהוציאו בתו. אורחא דמלתא (מד) נקט וה"ה אחר רשאי לחלל שבת כדי להצילה מהאיסור הגדול (מה) וכ"ז מיירי שהוציאוה א"י מביתו באונס וע"כ התירו לו לשום לדרך פעמיו להצילה דקי"ל אם אינו פושע חייב לעשות איסורא זוטא כדי שלא יעשה חבירו איסורא רבא אבל אם פשעה אין לו לאביה לחלל שבת עבודה דאין אומרים לו לאדם חטוא כדי שיזכה חברך (מד) ודוקא באיסור דאורייתא אבל באיסור (מו) דרבנן דעת הא"ר דיש להקל לעבור כדי להצילה: